

ומנוחתה-כבוד בניוירוק¹³⁷.

בנה, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נהג להתוועד ביום זה, גם כשחל בחול.

כן יסד על שמה 'קרן חנה', ובהתוועדות ו' תשרי, כשחל בחול, נהג לערוך מגבית עבור קרן זו. כן נוסדו כמה מוסדות חינוך בארה"ק ובעולם הנקראים "בית חנה"¹³⁸.

יום שישי

ז' בתשרי, ערב שבת שובה

לאחר קריאת הפרשה שמו"ת, בערב שבת-קודש אחר חצות, צריך לומר הפטרת 'שובה ישראל', וגם את ההפטרה 'וידבר דוד'¹³⁹.

ולמנהג רבותינו נשיאינו, בעש"ק אחר קריאת שמו"ת אומרים את ההפטרה 'וידבר דוד', ובשבת-שובה לפני תפילת שחרית, קוראים את ה'שביעי' שמו"ת, ואז אומרים את ההפטרה 'שובה ישראל'.

מנהג-בית-הרב להדליק לשבת תשובה 'תשובה ליכט' (= 'נר תשובה')¹⁴⁰. נר זה היו קולעים מפתילות, פתילה לכל אחד ואחד מבני הבית¹⁴¹. דייקו לעשותם משעווה. כשהתקינו את הפתילות בנר, היו קוראים בשם מי שעברו מכינים את הפתילה¹⁴².

הרבי אמר: "מנהג חב"ד להדליק שלושה נרות-תשובה"¹⁴³.

לפועלי" לומר את הפטרת הפרשה בעש"ק ואת ההפטרה שאומרים בפועל בש"ק – צ"ל גם כאן כך.

(140) שם עמ' 58.

(141) בשה"ש תשי"ד דלהן מספר אדמו"ר מוהרי"צ,

שהניחו גם עבורו פתילה בילדותו. וראה הנסמן ביאוצר

מנהגי חב"ד עמ' קסז.

(142) סה"ש תשי"ד עמ' 7, תשי"ה עמ' 14.

(143) שיחת ו' תשרי תשמ"ב סלי"ג (התוועדות) תשמ"ב

ח"א עמ' 67, בלתי מונה. וע"ע ביכפר חב"ד גיליונות: 1171

1165, 1170.

הצפייה במראות-קודש מדברי הרבי במקום שאפשר.

(137) מזכרונותיה – בספר 'אם בישראל, הוצאת קה"ת,

כפר-חב"ד תשמ"ג. תולדותיה בספר 'עטרת מלכות, חיפה

תנש"א, עמ' 225 ואילך.

(138) ספר-המנהגים עמ' 88.

(139) כיוון שההפטרה השייכת יותר – ע' ליקוטי-שיחות,

כרך ט, עמ' 61 הע' 5 לפי האוינו היא וידבר דוד, אלא

שמפטרין תמיד 'שובה' בשבת שבין ר"ה ליוה"כ, כמבואר

בטוש"ע סי' תכח. וע"פ מנהג רבותינו (היום יום ד' טבת,

וראה אג"ק סוף כרך ח"י שהאמור שם הוא "בהנוגע

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרלה

ערב שבת-קודש
ראש-השנה תשס"ז
כ"ט באלול ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם-משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן-יודא ור' יוסף-יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישע"י ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ט באלול ה'תשס"ו — ז' בתשרי ה'תשס"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א	כ"ט באלול	ה' שבת פרק כז-כט.	ה' עבודת כוכבים וחקותיהם פרק י.	מ"ע קנה.
ב	א' בתשרי	פרק ל. הלכות עירובין.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא.	מ"ע קנה.
ג	ב' בתשרי	פרק ג-ה.	פרק יב.	מל"ת שכ.
ד	ג' בתשרי	פרק ו-ח.	ה' תשובה.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת שכא.
ה	ד' בתשרי	הלכות שביית עשור.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ב.	מ"ע קסה. מל"ת שכת. מ"ע קסד. מל"ת קצו.
ו	ה' בתשרי	הלכות שביית יו"ט.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ג.	מ"ע קנט. מל"ת שכג. מ"ע קסז. מל"ת שכד.
ז	ו' בתשרי	הלכות שביית יו"ט. פרק ד-ו.	ה' תשובה. פרק ד.	מ"ע קסב. מל"ת שכה. מ"ע קסג. מל"ת שכו.
ח	ז' בתשרי	פרק ז-ח. הלכות חמץ ומצה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ה.	מ"ע קסו. מל"ת שכו. מ"ע קסז. מל"ת שכה. קצט.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**	זמן ציצית ומנחת זמנו	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
ו', כ"ט באלול	4:28	5:16	5:38	6:33	9:29	12:33	6:37.6	7.02
ש"ק, א' בתשרי	4:29	5:17	5:39	6:34	9:29	12:33	6:36.3	7.01
א', ב' בתשרי	4:30	5:18	5:39	6:34	9:29	12:33	6:34.9	6.59
ב', ג' בתשרי	4:30	5:18	5:40	6:35	9:29	12:32	6:33.6	6.58
ג', ד' בתשרי	4:31	5:19	5:41	6:36	9:30	12:32	6:32.3	6.57
ד', ה' בתשרי	4:32	5:20	5:41	6:37	9:30	12:32	6:31.0	6.55
ה', ו' בתשרי	4:33	5:20	5:42	6:38	9:30	12:31	6:29.7	6.54
ו', ז' בתשרי	4:33	5:21	5:43	6:39	9:30	12:31	6:28.4	6.53

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בבב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסוד הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטי" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
ערב ר"ה	6:00	6:16	6:07	6:18
ב' דר"ה	7:10	7:12	7:12	7:12
האזינו - ש"ת	5:51	6:06	5:57	6:09

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודרמן • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

לוח השבוע

מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת אפים, קודם "ואנחנו לא נדע"¹³⁰. בהוצאת ספר-תורה בעשרת-ימית-תשובה, וכן בשבת שובה, אין אומרים שום תוספת על הנאמר בכל השנה, דלא כמנהג העולם¹³¹.

מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל משה" לשלושה קראים, גם אם יש רק שלושה מתענים¹³².

מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול השם — יעלה¹³³.

את הפסוקים "שוב מחרון אפך", "ה' ה' אל רחום", "וסלחת לעווננו" — אומר הציבור בקול רם ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעל-קורא¹³⁴.

* פרשת היום בתנ"ך — מלכים-ב כה, כב-כו. ירמיה מ,ז עד ס"פ מא.

בתפילת מנחה מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל" כבתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר-התורה.

הפטרה: "דרשו ה' בהימצאו" (ישעיה נה,ו — נ,ח). לאחר אמירת הפטרה אומר שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש,

שמונה-עשרה, ואומרים 'עננו' בברכת 'שומע תפילה' (אם שכה, וכבר אמר 'ה' של סיום הברכה — אומרם בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'יהיו לרצון' האחרון), והש"ץ בברכה בפני-עצמה בין 'גואל ישראל'

ל'רפאנו', כבתפילת שחרית. הנוהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיהם בתפילה זו¹³⁵, וכשאין נושאים-כפיים אומר הש"ץ ברכת-כוהנים.

אחרי חזרת הש"ץ — תחנון, 'אבינו מלכנו' הארוך, קדיש תקבל, לדוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים¹³⁶.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג הישן (שמקורו במשנה), לומר 'דברי כיבושין' אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי-אפשר לפעול זאת — על-כל-פנים ירהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' — ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש"עיקר התשובה בלב" — הרי "מחשבה טובה, הקב"ה מצרפה למעשה"¹³⁶.

סיום התענית באזור המרכז בשעה 18:58.

יום חמישי

ו' בתשרי

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרבנית הצדקנית מרת רחל ובת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר-שלמה, אשת הרב הגאון והחסיד המקובל ר' לוי-יצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נסתלקה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה,

130 'יאצרי עמי קנט. 'משנה אחרונה של הרבי שאמירת אי"מ תלויה באמירת תחנון, 'יאצרי עמי קסו ס"ל, 'התקשרות גליון שכת עמי 19 וגליון שלא עמי 18 (וראה משנה ראשונה שם עמי קס ס"ט. ס' ירכי חסד — מנהגי ח"ק חב"ד, ברוקלין תשל"ה — עמי קסב, עייש ושי"ט). ולמרות שהיו גם אח"כ מקרים שנהגו אחרת — הרי כך נדפס בסידור בהסכמתו.

131 'יאצרי עמי קס. 132 לקוטי-שיחות כרך כ' עמי 352, ושי"ט. וחבל שככל 133 ספר-המנהגים עמי 45.

133 משניב ס"י תקס"ו סוף ס"ק כא. 134 ראה 'התקשרות גליון מ ס"ע 18. 135 ולכאורה יש לנהוגם כך להקפיד ע"פ כהספדים שלא לשאת כפיהם אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כפ' החיים ס"י קכט ס"ק ז, ע"פ הבית). וראה לוח דבר בעתו, ילקוט יוסף ח"יה — מועדים עמי 550 ושי"ט, ונטעי-גבריאל — בין-המצרים פ"ג ס"ו ושי"ט.

136 'יאצרי עמי קס. 137 לקוטי-שיחות כרך כ' עמי 352, ושי"ט. וחבל שככל 138 ידועו טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנשי (מלבד

השבוע¹¹⁶.

עשרת ימי תשובה:

* "ירוע אשר בלילה – החל מצאת-הכוכבים עד אחרי חצות לילה – אין אומרים תהילים (ובכלל זה – שיעור תהילים החדשי)... לבר מראש-השנה, עשרת-ימי-תשובה, יום-הכיפורים והושענא-רבתי"¹¹⁷.

* לעניין עריכת נישואין בעשי"ת, הגה הרבי הזכיר ועורר לקיים "מנהג ישראל שאין נושאין נשים בעשי"ת"¹¹⁸, אבל לאחר שזירזו הרבי לקיים נישואין "בהקדם הכי אפשרי"¹¹⁹, גם בתאריכים שלא נהגו אצלנו, צריך עיון אם זה מבטל גם את ההקפדה הנ"ל.

* בעניין סיוע לצורכי החגים – אף-על-פי שנתנו כבר לכבוד ראש-השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנתעלה בראש-השנה) עומד יהודי – בדרגתו עתה – במצב של "אין נכון לר", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים¹²⁰.

קריאת-שמע שעל המיטה. לכאורה בלילה זה צריכים לומר תחנון גם לפני חצות, מכיוון שאין זה "אסרה-חגי"¹²¹.

* בעשרת-ימי-תשובה אין אומרים סליחות, מלבד בצום גדליה שהוא תענית-ציבור¹²².

יום שני

ג' בתשרי – צום גדליה¹²³

עלות השחר¹²⁴ לדעה המקדימה – 4:30. בעשרת-ימי-תשובה אין אומרים סליחות, מלבד בצום גדליה שהוא תענית-ציבור¹²⁵.

בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה, בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים¹²⁶. אם אין כנ"ל – אומר הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה"¹²⁷.

מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת מנחה¹²⁸.

אומרים תחנון, נפילת-אפיים, 'הוא רחום', עד 'שומר ישראל' ולא עד בכלל. אמירת סליחות. מתחילים "דרשו ה' בהימצאו"¹²⁸, ומדלגים 'אשמנו' ו'ויאמר דוד אל גד'. בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל ה'פזמון' בין כל בית ובית, וכמובן גם בסיום הפיוט. לאחר סיום הסליחות אומרים 'שומר ישראל', 'מתרצה ברחמים', 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', ככלל עשי"ת), 'ואנחנו לא נדע', וחצי קדיש¹²⁹.

בכל עשרת-ימי-תשובה אומרים 'אבינו

ציונים והערות עמי תרכו, ושיי. מאידך ראה הנמסר בשם הרבי ב'התקשרות' גיליון קא ס"ע 17, שבת"צ אין להחמיר בה.

125 ספר-המנהגים עמ' 58.

126 ספר-המנהגים עמ' 45. אג"ק חטי"ז עמ' שיג. לוח כולל-חב"ד תענית אסתר, מהערות הרבי ללוח תש"ט.

127 ש"ץ ששכח יעננו: נזכר לפני השם של תימית רפאנו – חוזר ליעננו, ואח"כ אומר שוב רפאנו. נזכר אח"כ – אומרה בשית וחותם העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ – אומרה ברכה בפני אחרי שיש שלום (לוח כולל חב"ד, וראה ס"י תקס"ה ס"א"ב ובאחרונים).

128 משנה-ברורה ס"י תקס"ו ס"י יג.

128 למרות שמהרשימה שבספר-המנהגים משמע שיש להתחיל י"כ על רחמ"ד, הרי למעשה כשהתפלל לפני התיבה הרה"ח ר' שניאור-זלמן זוכמן ע"ה במניין של הרבי

התחיל כני"ל. ואף מצד העניין אין מקום להתחיל בתיבת "כ"י" שהיא תנינת טעם על מה שנאמר תחילה.

129 ספר-המנהגים עמ' 52.

ראש-השנה שחל להיות בשבת – התבטלות בדרגה העליונה ביותר

מכתב-כ"ל מ"ק אדמו"ר נשיא דורנו,

לרגל ראש-השנה תש"נ □ תרגום חופשי מאידיש

ב"ה, מוצאי שבת-קודש סליחות,

יום א' דפ' האזינו,

ערב כ"ה אלול, ה'תשמ"ט

ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

ה' עליהם יהיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מיום ח"י אלול – לאחר הפתיחה בברכה, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה – ובעמדתנו קרוב יותר לראש-השנה, בשבוע של ימי הסליחות שסיומו וחתימתו הוא

מוצאי שבת-קודש סליחות: ראה מכתב מוצ"ק כ"ה אלול ה'תשד"מ הערות ד"ה מוצאי שבת-קודש וד"ה מוצאי שבת-קודש... שבת סליחות (לקו"ש חכ"ד עמ' 647). וש"נ.

סליחות: ראה מכתב מוצ"ק ימי הסליחות ה'תשמ"ב הערה ד"ה ימי הסליחות (הא') – לקו"ש שם עמ' 616.

פ' האזינו: להעיר מהידוע בעניין לימוד שירת האזינו ע"י כאו"א כו' (ראה ספר-השיחות ה'תש"א ס"ע 56. ספר-התולדות מהר"ש עמ' 74. ספר-הזכרונות פכ"ט, ממהר"ל מפראג בזה).

כ"ה: ההפרש בין "כה" (כ"ה אלול, שבו נברא העולם) ל"וה" (ר"ה, "זה היום", שבו נברא אדה"ר) – ראה לקו"ת ניצבים מזו, ב"ג. ובארה"ת דרושים לר"ה ריש עמ' א'תלב מצייין לר"ה וידבר משה אל ראשי המטות לאמר זה הדבר (ארה"ת מטות עמ' א'פב) בעניין "כל הנביאים נתנבאו בכה ומשה נתנבא בזה", "ישם ג"כ עניין ככה" באלול נברא העולם הבריאה בכחית כה, ור"ה נק' זה היום להמשיך בחינת זה". וראה ג"כ ד"ה זה היום דליל ערב ר"ה ה'תשמ"ב ס"ב (נדפס בקונטרס ר"ה תשמ"ט). וש"נ. וראה שיחת אור לכ"ה אלול שנה זו.

כ"ה אלול: יום ראשון לבריאת העולם – ויק"ר רפכ"ט. פסיקתא דר"ב פסיקא כג (בחודש השביעי). יל"ש עה"פ (פינחס כט, א) ובחודש השביעי (רמז תשפב). תוד"ה לתקופות – ר"ה ח.א. וראה פרקי דר"א רפ"ח ובהגהות הרד"ל שם.

הפתיחה בברכה: ראה פתיחת אגרת הראשונה באגה"ק שכתבתי. וראה מכתב עש"ק ח"י אלול ה'תשד"מ הערה ד"ה פותחין בברכה (לקו"ש שם עמ' 641).

בשבוע ש"ץ ימי הסליחות: פעולת ימי הסליחות לאחר העבודה בימי אלול הקודמים – ראה כתר-שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות סי' יג. וש"נ. וראה מכתב עש"ק שבת סליחות ה'תשמ"ה הערה ד"ה אין לי לעצטע טעג פאר ר"ה.

שפיטמו וחותמו: והכל הולך אחר החיות – ברכות יב.א.

ראש-השנה – הרי עתה הזמן המתאים לעמוד בקצת העמקת יתר על מספר נקודות שנידונו במכתב הקודם, בדבר הלימוד המיוחד מן העובדה שראש-השנה הנוכחי חל בשבת-קודש.

* * *

פעמים רבות הודגש, שכאשר מזדמנים יחד שני עניינים של קדושה – משפיע כל אחד מהם על משנהו ומוסיף בו חידוש.

דבר זה תקף גם כאשר לראש-השנה ושבת, שכאשר ראש-השנה חל בשבת, באה תוספת בראש-השנה, כך שהוא נעשה ראש-השנה שבתי (כפי שהדבר גם בא לידי ביטוי בהלכה שביום-טוב של ראש-השנה שחל להיות בשבת אין תוקעים בשופר, כפי שיוסבר להלן),

וכך גם בקשר לשבת, אשר בגלל העובדה שזו שבת (לא סתם אלא של) ראש-השנה – הרי השבת היא נעלית יותר, היא שבת בעלת תוכן של ראש-השנה, שכן בשבת עצמה ישנן דרגות רבות, כפי המובן מלשון הכתוב "שבת שבתון", "שבת בשבתו", שיש עניין של שבת שהוא "שבת לגבי שבת".

* * *

כדי להבין יותר את הקשר בין שבת לראש-השנה, וכיצד משפיע כל אחד מהם על משנהו, יש להסביר תחילה את הנקודה המשותפת של ראש-השנה ושבת.

כבר הוסבר פעמים רבות, כי נקודת השיא של ראש-השנה היא, שבו מכתירים בני ישראל את הקב"ה כמלך, כ"מלך ישראל" ו"מלך העולם", כפי שאנו מבקשים בכל תפילות ראש-השנה: "מלוך על העולם כולו".

הכתרת מלך קשורה בהתבטלותו המוחלטת של העם כולו, ושל כל אחד באופן פרטי, אל המלך, כאשר על-ידי התבטלות זו "משפיעים" על המלך שיענה לבקשת העם ויהיה להם למלך.

כך גם בדבר הכתרת הקב"ה כמלך, שהיא באה על-ידי כך שבני-ישראל מגלים את התבטלותם אל הקב"ה, עד כדי התחושה שאינו אלא עבד של הקב"ה.

והרי כך היה בראש-השנה הראשון, כשנברא אדם הראשון, שאדם הראשון דרש והשיג שכל

שכאשר ראש-השנה חל בשבת, באה תוספת בראש-השנה... וכך גם בקשר לשבת: ראה וזכים צא, רע"א: אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי (בתמיה): אטו ראש-השנה למוספי ידיה אהני למוספי ראש-חודש לא אהני (בתמיה).

בהלכה: משנה רפ"ד דר"ה. וראה ירושלמי שם ה"א.

בשבת... דרגות רבות: ראה ג"כ מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ה, ובהנסמן שם הערה ד"ה אנהויב שבת וכו' (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנגחים וביאורים – קה"ת תשמ"ז – עמ' תשסט ואילך).

שבת שבתון: תשא לא, טו. ועד. וראה לקו"ת דרושים ליה"כ"פ ד"ה שבת שבתון (עב, ואילך).

שבת בשבתו: פינחס כח"י. ישעיהו סו, כג. וע"פ פירוש אדה"ז בלקו"ת ברכה צו, ג"ד. וראה בהנסמן במראי מקומות להש"ה (בהוצאת קה"ת ה'תשד"מ ואילך). ד"ה אבות מלאכות תר"ל (סה"מ תר"ל עמ' רמד ואילך). את שבתותי ה'ש"ת פ"ד (סה"מ ה'ש"ת ס"ע 85 ואילך). ובכ"מ.

להבין יותר: בפרטיות יותר ובעומק יותר הבא לקמן – ראה שיחת ש"פ ניצבים-יולך שנה זו. נקודת השיא של ראש-השנה... שבו מכתירים בני-ישראל את הקב"ה כמלך: ראה מכתב עש"ק ח"י אלול ה'תשמ"ג הערה ד"ה אלגעמיינע וד"ה הכתרה... מיט תקיעת שופר (לקו"ש ח"כ עמ' 22-621).

מלך ישראל: ישעיהו מד, ו. מפסקי ברכת מלכות בתפילת מוסף דר"ה.

מלך על הנוצח: כולל: תפילת העמידה דר"ה (ברכת): "אלקינו כו' מלוך כו'".

הכתרת מלך... כך גם... הקב"ה... התבטלותם: ראה בארוכה המשך יו"ט של ר"ה תרס"ה (סה"מ תרס"ה עמ' ב ואילך): ה'תש"ג פ"ב ואילך (סה"מ ה'תש"ג ס"ע 6 ואילך). ובכ"מ.

התחושה שאינו אלא עבד של הקב"ה: ראה המשך תער"ב ח"א ריש עמ' קג: הביטול דעבר אינו מצד העילוי של הארון ולא לקבל איוה דבר, רק מפני שהוא עבד כו', דכמו"כ הוא בקבוע"מ בכלל ובפרט בר"ה ויו"כ דהקבוע"מ הוא בבחינת הנחת כל עצמותו לאלקות כו'.

שארם הראשון דרש והשיג... בוא... עושנו: זהר ח"א רכא, ב. ח"ג קוב. תקו"ז תנו"ו (צ, ב). וראה

אלא בציבור¹⁰⁴. אחרי התפילה ואמירת תהילים תוקעים

שלושים קולות כדי לערבב את השטן¹⁰⁵. ותקיעות אלה אינן לעיכובא, שהרי כבר יצאו ידי חובתם.

"מותר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולהנכחם במצוות"¹⁰⁶.

התוקע בעבור נשים לא יברך להן, אלא יברכו הן לעצמן¹⁰⁷.

במשך ימי ראש-השנה, משתדלים (על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו) לזכות רבים מאחינו בני ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לברך ולתקוע להם סדר התקיעות דמיושב כהלכתו, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים

במושבי-זקנים, בתי-רפואה ובתי-הסוהר. תשל"ד:

אחר תפילת מנחה, לפני השקיעה, הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעיין¹⁰⁸, ואומרים 'סדר תשל"ד'¹⁰⁹, ואחר כך מנערים שולי הטלית קטן¹¹⁰. מי שלא הלך לתשל"ד בראש-השנה, יכול ללכת ב"י"ג מידות¹¹¹.

סיום ההג: לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני

באר – ראה ביכפר בחי"ד גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ח ר' יעקב-יהודה הכט ע"ה שבלית ברירה די אפילו בברז פתוח.

במטי"א (תקצ"ח סו"ס ד) כ' שנוהגים לילך גם אם כבר שקעה החמה, עד הלילה.

109 סידור אדמוה"י.

110 ספר-המנהגים עמ' 57.

111 המלך-במטיבו ח"יב עמ' כ (אוצרי עמי קמה).

112 ראה 'אוצרי עמי קמו-קנג. ולהעיר שמאז כ"ד טבת תשמ"ט לא נינו עוד נינון ד'י בבות לפני הרבי.

113 כך דייק הפרמיג במש"י ריש תצ"א מלי' הלבוש, וכי"מ במנהגי מהרי"ל (הוצאת 'מכון ירושלים' עמ' רכז), שעוסק גם בפרטי הבדלה במוצאי יו"ט ואינו מסייג את אמירת הפסוקים רק למוצ"ש (ולא כמנהג העולם המובא במטי"א תרי"א סי"י, שלא לאומרים).

114 'אוצרי עמי קנה, מסה"ש תש"ז ס"ע 61.

115 מאה עמרים לגא.

116 ליקוטי-שיחות, כך י"ד, עמ' 372.

התקיעות דמעות, רק מעניין התקיעות והתפילות, ואם הפסיק (אחר התחלת התקיעות)⁹² – אינו צריך לחזור ולברך.⁹³

המקריא – מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור.⁹⁴ התוקע מאריך בתקיעתו עד שמסיר המקריא אצבעו.⁹⁵

תוקע תשר"ת שלוש פעמים, תשר"ת שלוש פעמים, תר"ת שלוש פעמים. בשברים תוקעים שלושה קולות ומחצה (יש אומרים שהרבי תקע כך: טו-רא-טו, או-טו, או-טו).⁹⁶ כל שבר – נמשך שלושה כוחות דווקא.⁹⁷ בתרועה – מרבין בטרומיטין.⁹⁸ בתקיעות מיושב – שברים-תרועה בנשימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות – בהפסק נשימה ביניהם.⁹⁹

בסידור אדמוה"ז נאמר, שבין תשר"ת לתשר"ת ובין תשר"ת לתר"ת יתודה (התוקע) בלחש.⁹⁹

אחרי התקיעות אומרים – גם הקהל¹⁰⁰ – "ובכן, יהי רצון מלפניך..."¹⁰⁰.

האומר את הפסוקים קודם התקיעות מנגן גם-כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך יגילון", "כי תפארת" [והקהל עונה אחריו פסוק בפסוק¹⁰¹]. ואחר-כך אומר כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך".¹⁰² יהללו.

תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע.¹⁰² למנהגנו, אין מקרין כלל בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך.¹⁰³

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת

הע"9.

98 הכונה לידוי במחשבה. ועניינו – לא וידוי על חטא ועון, אלא נענועים פנימיים. וי"א דהיינו יצויר פני הרבי – יאוצרי עמי קד, עיי"ש, ושי"ג.

99 לקוי"ש שם. וראה יאוצרי עמי קכו. בלוח השמטות ותיקונים לסיפור אדמוה"ז עם ציונים והערות (לונדון תשי"ח, עמ' עב) מסיק שיש לבטא הרית קשר"ק וכו' כצורתם הקצרה (קשר"ק וכו"ב) ולא במילואם.

100 בקונטרס ילימוד החסידות עמ' 11 נאמר: "על-פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו, אך הרבי הדגיש שאי"ז ממנהגי חב"ד אלא מנהג ישראל – מענה להרה"ח ר' דוד שיחי קרן מעפולה, ועדי"ז ביהמלך במסיביו ח"א עמ' קיג. יאוצרי עמי קכו. [ונהגין בזה בפועל, כולל רבותינו נשיאנו והרבי עצמו (המלך במסיביו ח"ב עמ' קצא)].

101 מובא ב'יאוצרי עמי קכו. 102 שו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' לו (ובלוח כולל-חב"ד כי שמשמיעין לציבור קודם תפילת לחש, שמי שעומד באמצע הברכה יפסיק מתפילתו וישתוק כדי לשמוע התקיעות). התוקע מעומד עומד על הבימה, וי"א שכך הורה הרבי לתוקע דמעומד הרה"ח ר' יוסף-מנחם מענדל טננבוים ע"ה, וראה במטה"א אפרים סי' תקצ"ב סי"ט.

103 יאוצרי עמי קלד. 104 שו"ע אדמוה"ז סי' תקצ"ב סי"ז.

הנבראים של העולם יקבלו על עצמם את מרותו ושלטונו של הבורא, בהכריו: "בואו נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו". שכן הכריעה וההשתחוה הן ההתבטלות שהנברא מבטא כלפי הבורא, ואז נעשה הקב"ה למלך, כפי שאנו אומרים בכל יום שיש, בקשר להכתרת הקב"ה על-ידי אדם הראשון ביום השישי הראשון של הבריאה: "ה' מלך גאות לבש".

וזו היא הנקודה המשותפת של ראש-השנה ושבת – שכן גם השבת יוצרת בקרב היהודי תחושה של התבטלות כלפי הקב"ה, בורא העולם ("ה' עושנו"): כידוע, חוקקת השבת בנפש היהודי את האמונה בחידוש העולם, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ". ביתר העמקה: קדושת השבת מאירה בנפשו של כל יהודי מעצמה ומאליה ("שבת מיקדשא וקיימא"), יוצרת בכל אדם את ההרגשה שהוא עומד "קמי מלכא" (לפני המלך) מול נוכחותו של מלך-מלכי-המלכים הקב"ה, יחד עם ההתבטלות המלאה, המתהווה באופן טבעי במצב כזה של "עומד לפני המלך".

* * *

על כל זה נוסף החידוש מן ההתאחדות של שבת וראש-השנה, המביאה לידי כך שה"הכתרה" בראש-השנה של הקב"ה כמלך תהיה באופן "שבת", שהשבת תתרומם ותתעלה לדרגת "שבת בשבתו", "שבת לגבי שבת".

הסבר הרברים בקצרה:

ישנם שני אופנים בהתבטלותו של "עבד מלך":

אופן אחד הוא, שהוא אכן "עבד מלך", אין לו כל מציאות עצמית מלבד היותו "עבד מלך" (קל-הומר וכל-שכן מסתם עבד, שלגביו נאמר: "מה שקנה עבד קנה רבו", וכל מה שיש לו הוא רכושו של רבו), אך עם זאת הוא מרגיש את מציאותו, אמנם כעבד, אך כמציאות של עבד שמסר את עצמו לרבו להיות "עבד מלך".

אופן אחר, נעלה יותר, של התבטלות הוא – שאין הוא מרגיש כלל את מציאותו, אפילו לא את מציאותו כמציאות של עבד, אלא כאילו לא קיים כלל דבר כלשהו מלבד המלך עצמו. דבר זה נותן לנו הבנה מעמיקה יותר בהלכה שראש-השנה שחל להיות בשבת אין תוקעים בו בשופר: אי-התקיעה בשופר אינה מצב פסיכי של חוסר מעש – אלא ביטוי של התבטלות נעלית מאוד של יהודי, שאין כל מציאות מלבד הקב"ה עצמו, כך שהכתרת הקב"ה נעשית לא על ידי

אודה"ת ורא"ט ע"ר רלו ואילך. בוא... עושנו: תהילים צה"ו.

כפי שאנו אומרים בכל יום שיש: ב"שיר של יום" – ר"ה לא. א. סיום והותם מסכת תמיד. ה' מלך גאות לבש: תהילים צג. א. אמרו אדם הראשון – וכל הבריות אחריו – כיום שנברא כשהמלך את הקב"ה (פרקי דר"א פ"א). וראה שיחת אור ליום ועש"ק פ' ניצבים-יולך שנה זו. כידוע: דינוך מצווה לא-לב: לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם. כי ששת ימים... ואת הארץ: יתרו כ"א.

ביתר העמקה: ראה בארוכה ספר המצוות להצ"צ מצוות מילה פ"ה (ח, א).

שבת מיקדשא וקיימא: ביצה ז"א.

התבטלות המלאה... במצב כזה של "עומד לפני המלך": ראה פסחים נ"ב. חגיגה ה"ב. מהו ליה בחמוג יחיו קמי מלכא כו' – הובא בסהמ"צ שם. וראה בנוגע לתפילת העמידה – שבת י"א. רמב"ם הל' תפילה פ"ה הט"ז. פ"ה ה"ד. טושי"ע (ודאדה"ז) א"ח הל' תפילה ט"ו צה. ובשו"ע אדה"ז שם סק"ד ט"ב: הואיל ועומד לפני המלך אין לזו ממקומו.

מה שקנה עבד קנה רבו: פסחים פח"ב. קידושין כג"ב. וראה רשב"א לקידושין שם. ובארוכה – המשך תרס"ו עמ' שכו ואילך.

אי-התקיעה בשופר... ביטוי של התבטלות נעלית מאוד של יהודי: וע"ד המבואר ב"ה אתה אחד לאדמו"ר האמצעי (קה"ת, תשכ"ה) ס"ע 8 ואילך, בעניין המנוחה והשכיחה דשבת (שהו"ע הערר

העבודה של היהודי ותקיעת השופר שלו (כפי שחז"ל אומרים שה"תמליכוני עליכם" נעשה על-ידי השופר, "ובמה – בשופר") – כייאם על-ידי אי-תקיעת שופר, שבה באה לידי ביטוי התבטלות עמוקה עוד יותר למלך-מלכי-המלכים הקב"ה.

* * *

כפי שמוזכר במכתב הקודם, צריכה ההשפעה של ראש-השנה – ה"ראש" של השנה – להיות מורגשת בכל הימים, השבועות והחודשים של השנה. הנקודה האמורה צריכה אפוא לבוא לידי מעשה בפועל, בעבודה יום-יומית של היהודי, והמעשה הוא העיקר.

דוגמא מעשית לכך – בה"כלל גדול בתורה" – המצווה של "ואהבת לרעך כמוך". כשיהודי נותן צדקה, או עושה מעשה חסד כלשהו, חשוב מאוד ומוכרח שיהיה ביחד עם זה "סבר פנים יפות", כדי שהמקבל לא יחוש שום רגש של בושה, נחיתות וכיוצא בזה. באופן כללי, מגיעים לידי כך כאשר ה"נותן" אינו חש עצמו מרומם מן ה"מקבל", ובפרט בזכרו את דברי חז"ל, כי "יותר ממה שבעל-הבית עושה עם העני – העני עושה עם בעל-הבית". אבל קיימת בדבר דרגה נעלית עוד יותר, כאשר לא מורגש כלל שהוא "נותן" הצדקה, כאילו קיימת הצדקה עצמה בלי כל (ישות ה)מציאיות של "נותן", שאז אין צורך מלכתחילה למנוע את הרגשות המנוגדים של "נותן" ו"מקבל".

* * *

והיה-רצון שההתבוננות בעניינים האמורים תחזק אצל כל אחד ואחת את ההכרה, כי המציאות האמתית של כל יהודי – איש, אשה וילד – הוא ה"חלק אלוהה ממעל ממש" שלו, שבגללו: "ישראל וקורשא-ברוך-הוא כולא חד" (כביכול), ודבר זה גם מהווה את ההכנה לשמיני-עצרת ושמתת-תורה, שעליו נאמר: "עצרת תהיה לכם", כפי שמוכר לגבי זה הפסוק: "היו לך לברך ואין לזרים אתך", ובלשון זוהרה: "ישראל ומלכא בלחודוהי".

העשייה, שהיא "במנוחת הנפש בעצמותה בבחינת יחידה שלמעלה מבחינת הגילוי במוח ולב", עיי"ש ועיין ג"כ ר"ה אתה אחד ה'תשמ"ב ס"ד (סה"מ מלוקט ח"א עמ' תיד). לקו"ש חט"ו עמ' 227 ואילך.

כפי שחז"ל אומרים: ר"ה טו.א. שם לר.ב. והמעשה הוא הניקור: אבות פ"א מ"ז. תקו"ז תנ"ב (פו, סע"א). ת"ס (צג.ב) ת"ע (ק.ג.ב, קלד.א). "כלל גדול בתורה" ... "ואהבת לרעך כמוך": קדושים יט.יח. תו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ. ויתירה מזו: זו היא כל התורה כולה – שבת לא.א. וראה תניא פ' לב. צדקה... סבר פנים יפות: ראה ב"ב ט.ב. רמב"ם הלכות מתנות עניים פ"י ה"ד. טושר"ע יו"ד הלכות צדקה סרמ"ט ס"ג. ה'נותן' אינו חש עצמו מרומם מן ה"מקבל": ראה ג"כ מכתב ר"ח ו"א ניסן ה'תשמ"ט. קונטרס שיחת שבת-הגדול תשמ"ט ס"י. דברי חז"ל: ויק"ר פל"ד, ח (בסופה). רות רבה פ"ה, ט (בתחילתה). וראה כתר-שם-טוב בסופו (סי' תל – סג, ד ואילך). דרגה נעלית עוד יותר: ראה ג"כ באופן אחר – מכתב י"א ניסן ושיחה הנ"ל. חלק אלוהה ממעל ממש: תניא רפ"ב. ישראל וקורשא בריך הוא כולא חד: זח"ג עג.א. שמיני-עצרת ושמתת-תורה: להעיר, ששמע"צ ושמת"ח הם באותם הימים בשבוע כמו ב' ימים דר"ה, והם משתווים בכמה עניינים כ"י – ר"ה ביוהשע"צ תרצ"ה פכ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ב שלט, א), נעתק ב'היום יום" שמע"צ. עצרת תורה לכם: פינחס כט,לה. כפי שמוכר לגבי זה הפסוק: "היו לך לברך ואין לזרים אתך": משלי ה.ז. שמו"ר פט"ו, כג. הובא

התפילה⁷⁷.

כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ה היה מצווה לתוקע⁷⁸ ללמוד בימי ראש-השנה בבוקר את המאמר "להבין עניין תקיעת שופר" הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמד,ג). והוסיף הרבי: – מובן מעצמו שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר כמבואר בפוסקים⁷⁹.

תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו", אומרים "תעיר ותריע" "מלך ממלט", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... שבה מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמין... קדוש", וממשיכים "ובכן ויהי בישורון מלך", מלך עליון...⁷⁹.

אומרים "אבינו מלכנו" החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף⁸⁰. מנגנים ב"אבינו מלכנו, אין לנו מלך..."⁸¹. ב"לוח התקוין" לסידור תורה-אור (תש"א) נכתב שצריך לומר "זכויות" (ז' בשווא), וכן נתקן בסידורים החדשים ובמחזור דשנת תשמ"ט⁸².

אם יש ברית-מילה בכית-הכנסת, מלים

לפני התקיעות⁸³.

אדמו"רי חב"ד נהגו להזכיר נשמות בלחש⁸⁴, אחר קריאת התורה לפני התקיעות⁸⁵. תקיעות: אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר⁸⁶.

בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל)⁹. לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות – בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה' במשך כל השנה⁸⁷ – ואמירת ז' פעמים למנצח, פסוקי 'קר'ע שט"ן⁸⁸, עלה אלוקים, יהי-רצון (שאומורו רק הבעל-תוקע⁸⁹ [לעצמן]), התוקע מברך "לשמוע קול שופר", ו'שהחינו'. השופר מכוסה (ורק פיו גלוי) גם בשעת הברכות, עד התקיעות, אך לא בתקיעות עצמן⁹⁰.

יכוון המברך להוציא את השומעים ידי חובתם בברכות ובתקיעות, וגם השומעים יכוונו לצאת ידי חובתם, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו"⁹¹.

גם השומע אסור לו להפסיק בין הברכות להתקיעות, ואם הפסיק שלא מעניין התקיעות – חוזר ומברך⁹². אין להפסיק גם אחר התקיעות, עד גמר

84) התועודיות תשמ"ג ח"א עמ' 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בזה, עיי"כ. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש להם אב ואם מביהמ"ד של הרבי. 85) שבת-המועדים (תשנ"ג) ס"ע 23. 86) 'אוצרי עמי קו. 87) ישערי הלכה ומנהגי או"ח סי' רמב, מלקו"ש כרך לט עמ' 43 ואילך. 88) דיוקים באמירתם: הרבי היה אומר 'באמרי' (ח' בקמץ); 'האמנתי' (מ' בפתח) – כנדפס במחזור, 'אוצרי עמי קו, עיי"ש. 89) ליקוטי-שיחות, כרך לט, עמ' 44 הע' 7, ודלא כמ"ש 'אוצרי עמי קו. 90) 'אוצרי עמי קיג, קיט, ושי"כ. 91) הרבי לא אחז השופר בידו בשעת הברכה, כמשמעות המטה-אמרים תקפ"ה סי' ונו"כ, ולא כמוכר בפסקי-תשובות שם אות ד. 92) כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה, שו"ע

והיושב בטל הרי זה כישן⁶³.
 אסור להכין מהיום (שבת) למחר⁶⁴. הנחלב והנוולד היום אסור עד מוצאי-יום טוב⁶⁵.
 מנחה. אומרים: 'ואני תפילתי'⁶⁶. בקריאת התורה – 'ותיגלה'⁶⁶.
 היום, שחל בשבת, אין אומרים 'תשליך', אלא למחרת⁶⁷.

יום ראשון, ב' בתשרי
 ב' דראש-השנה

ערבית. לפני תפילת ערבית אומרים תהילים². בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהילים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא ורנו לגן "אבינו מלכנו"⁸.
 בכרכה רביעית: ותודיענו. אין אומרים 'ויתן לך', גם לא מחר בערב.
 מנהג ותיקן, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום טוב – לא ישנו בראש-השנה⁶⁸, גם לא בצנעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ: "וראוי הדבר אשר הבניתורה ייזהרו בוה, וישפיעו גם על מכריהם"².
 זמן הדלקת נרות הערב – רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים⁶⁹, מאש הדלוקה לפני חג ראש השנה.
 גם היום מדליקים לפני הברכה⁷⁰, ומברכים: "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחיינו'.
 בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחיינו'

מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש⁷¹. אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים – ככל זאת תברך 'שהחיינו'.
 קידוש – יקנה"ז (ברכות: הגפן, אשר בחר, מאורי האש, המבדיל, שהחיינו)⁷².

אין מקריבים הנרות ואין מאחדים את השלחבת שלהם, וכן אין מביטים בציפורניים. ורק בעת ברכת "בורא מאורי האש", מסתכלים בנרות, כמו שהם מוצבים בפמוטים⁷³.
 נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכל בפרי חדש, או שלובש בגד חדש, ואם אין לו – מכל-מקום יברך 'שהחיינו'⁵.

את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה⁷⁴. בלויבאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין)⁷⁵.
 דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון⁷⁵.

הדיוק בלחם-משנה, שיהיו הלחמים דבוקים מאחוריהם זה לזה והצד העליון כלפי חוץ, לא נאמר ביום טוב⁷⁶.

יום ב' דראש-השנה:

שחרית. הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה עד אחר התקיעות וסיום

במעשה ידיהם", וכן מובא מס' כלבו, וא"כ אין זה שייך ביו"ט.
 64) וגם כשחל בחול, ובכל יו"ט, הדין כן – שו"ע אדמוה"י סו"ס תצה וסי' תקי"ג.
 65) שו"ע אדמוה"י סי' תר ס"ב.
 66) ספר-המנהגים עמ' 62. וראה 'אוצרי עמי' קמ.
 67) משיחת ו' תשרי תש"ל – ראה המובא ב'אוצרי עמי' קמו.
 68) מט"א סי' תקצ"ז ס"א. וראה שעי"ת סי' תקי"א ס"ק ד.
 69) משי"ב סי' תקי"ד ס"ק לה.
 70) משמעות שו"ע אדמוה"י סי' רסג ס"ח, דלא כמט"א סי' תרכ"ה ס"ג, ראה 'אוצרי עמי' פרק ו' הערה 2.
 71) מט"א סי' תקצ"ט ס"ט.
 72) במחזה"ש כאן לא הובא 'ויתן לך'. והטעם, כמ"ש באבורהם סוף סדר מוציא שאומרים זאת כדי 'שיתברכו

בעצם, הרי זה גם תוכן הבקשה הפנימית של דוד נעים זמירות ישראל (בשם כל ישראל) אל הקב"ה: "תבוא לפניך תפילתי הטה אונך לרינתי", כך ש"התפילה" (מלשון התחברות) נעשית ל"רינה", השתפכות הנפש והתחברות עם הקב"ה, התמוגגות הנשמה עם מקורה, הקדוש-ברוך-הוא.

– דבר המתגלה במלוא המידה של שלמות בגאולה האמיתית והשלמה, כאשר מתקיימים ה"נישואין" של הקב"ה בעצמו, כביכול, עם כנסת-ישראל לנצח – וההתחלה היא תיכף ומיד ממש.

בברכת כתיבה וחתימה טובה
 לשנה טובה ומתוקה
 בגשמיות וברוחניות גם יחד
 ובכל העולם והבריאה כולה

מנחם שניאורסאהן

(מכתב כללי לראש-השנה התשי"ג – יתורת-מנחם – התועדויות' תשמ"ט, כרך ד, עמודים 365-360 – תרגום חופשי מאידיש)

בריש וסוף ד"ה ביום השמיני-עצרת: עת"ר (סה"מ עת"ר עמ' לה. שם עמ' מד); ה'תש"ד (סה"מ ה'תש"ד עמ' 43. שם עמ' 47); ה'תש"ט (סה"מ ה'תש"ט עמ' 69. שם עמ' 73). תש"י (סה"מ ה'תש"י עמ' 82. 71); ה'תשמ"מ (סה"מ מלוקט ח"א עמ' סג. שם עמ' שעג). ועוד.
 ב'לשון הוזהר: ראה זוהר ח"ג לב, א. וראה זח"א סד, א. הובא ונתבאר בלקו"א לה"מ (הוצאת קה"ת) סי' רס (סע"ב ואילך). אורת לה"מ צד, ב ואילך (בהוצאת קה"ת ה'תשמ"מ – ואילך – סי' שסה). זח"א רחב, הובא ונת' בריש וסוף ד"ה ב'יהושע"צ: באוה"ת שמע"צ (כרך ה עמ' ב'קמט. שם עמ' ב'קנג); תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז עמ' לו. שם עמ' נא); ה'תשמ"מ (סה"מ שם עמ' סג).
 דוד נעים זמירות ישראל: שמואל ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה).
 תבוא... לרנתי: תהילים פח, ג.
 לפניך: ראה שיחת שבת-הגרול הנ"ל, שהוא ע"ד "את פניך הוי' אבקש" (תהילים כו, ח – במזמור שנוהגים לומר מר"ח אלול עד ה'ר"י). וראה בארוכה ד"ה לך אמר לבי ה'תש"כ (נרפס בקונטרס ג' דסליחות תשמ"ט) וש"נ.
 תפילה" (מ'לשון התחברות): תו"א תרומה עט, סע"ד. סה"מ תרל"ד עמ' קנד (וראה בהנסמן שם הערה 1). תרפ"ג עמ' רטו (וסה"מ ה'תש"ט עמ' 79 הב'), ובהערה שם.
 תפילה... השתפכות הנפש: כמ"ש בתפילת חנה (שמואל א א, טו): ואשפוך את נפשי לפני ה'. וראה לקו"ש חי"ט שיחה לר"ה – ו' תשרי (עמ' 291 ואילך).
 גאולה האמיתית והשלמה: שאין אחריה גלות (תוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב, ממכילתא עה"פ בשלח ט, א).
 כאשר מתקיימים ה"נישואין" בו: שמו"ר ספט"ו. וראה לקו"ת שה"ש ביאור לד"ה כי על כל כבוד חופה פ"ג (מח, א"ב).
 לשנה טובה ומתוקה: ראה סידור הארז"ל וסידור ארה"ז בנוסח ה"יהי רצון" שאומרים בעת אכילת התפוח ברבש. וראה לקו"ש לוי"צ אגרות עמ' שיא ואילך.

תפילות ראש-השנה

אשרי העם

"אשרי העם יודעי תרועה". אשרי העם שאינם סומכים על הגדול שבהם, אלא כל אחד ואחד מהם יודע פרק בתרועת ובתכסיסי מלחמה. משל למדינה שהיה בה גיבור וכל בני המדינה בטחו בו, ולא למדו דרכי מלחמה. כעבור זמן פרצה מלחמה, ואז התברר שהאויב התחכם וגנב מהגיבור את כלי-נשקו. הגיבור נלכד ועמו כל אנשי המדינה שסמכו עליו.

(כתר-שם טוב סימן קלג)

תשע ברכות במוסף

בתפילת מוסף של ראש-השנה יש תשע ברכות. זאת כדי להמשיך את תשע הספירות (חב"ד, חג"ת, נה"י) בספירת המלכות – שהרי עבודת ראש-השנה היא "בניין המלכות".

(ליקוטי תורה – נשא כו, א)

פסוקי מלכויות

רו"ל אמרו: "אמרו לפני מלכויות, כדי שתמליכוני עליכם". והיינו, שעל-ידי אמירת פסוקי מלכויות, ממשיכים ומעוררים תענוג ורצון חדש אצל הקב"ה לשוב ולמלוך עלינו. ואנו צריכים לומר פסוקים אלו מהתורה, כדי לפעול אצל הקב"ה את הרצון למלוך. למה הדבר דומה? לתלמיד-חכם שמשמיע סברה, אך כדי שדבריו יתקבלו על דעת השומעים, הוא מסתייע בראיה מהתורה. אף אנו מבקשים מהקב"ה שימלוך עלינו, אך כדי שבקשתנו תתקבל, אנו מוסיפים ומביאים ראיה מהתורה – "ובתורתך כתוב לאמור".

(סידור עם דא"ח, עמי רלח)

זה היום תחילת מעשיך

כל ראש-השנה נקרא "תחילת מעשיך". טעם הדבר – כי כשם שבתחילת הבריאה, בראש-השנה הראשון, נמשך אור וחיות לשנה אחת בלבד (המשכה מדרגה רוחנית ש"מעל הזמן" לתוך הזמן), כן גם בכל שנה ושנה נמשך בראש-השנה אור וחיות חדשים להוות את העולם במשך שנה אחת.

עם זה, ראש-השנה הוא רק "זיכרון ליום ראשון". כי בראש-השנה הראשון נמשכה החיות באתערותא-דלעילא, מצד חפץ ורצון הבורא. אבל עכשיו תלויה המשכה זו באתערותא-דלתתא, מצדינו.

(ליקוטי תורה – דרושים לר"ה נח, ב)

היום הרת עולם

היום הרת עולם. פירש הרבי הרש"ב: היום רועד העולם. בראש-השנה לעת ערב מצוי העולם במצב של עילפון ורעדה, כאדם שהתעלף, שהוא רועד עד שתשוב אליו חיותו. בשמחת-תורה, בעת ברכת "שהיינו" על התורה – העולם נרגע.

(ליקוטי דיבורים א עמי ה)

לוח השבוע

הש"ץ והקהל כורעים ב'עלינו', גם היום, אף-על-פי שחל בשבת, ככתוב במחזור.

מנהג הרבי: ל'עלינו' עמד ורוע עם הש"ץ (לא רק ב'להבל ולריק'). לנפילת כורעים אין נופלים על היד, אלא נוגעים בראש בקרקע, אצבעות הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן⁵³. אין נוהגים לפרוש מטפחת וכדומה על רצפת קרשים⁵⁴.

אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכרוע ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום⁵⁵.

פסוקי "אתה הראת" אומר הקהל (בלבד⁵⁶) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו, אין עוד..."⁵⁷, ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שייספיק הציבור לומר את כל הפסוקים [וכיוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו בוצ' בקול], ולא למהר ולהתחיל מיד "אוחילה לא-ל".

אומרים "היום הרת עולם" גם היום, בשבת, אבל לא "ארשת", ככתוב במחזור.

מוכח מסידור אדמו"ר, שיש נשיאת כפיים⁵⁸ בראש-השנה – כבכל יום-טוב – גם כשחל בשבת, ורק במוסף ולא בשחרית. וכן שאין אומרים "ותערב".

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש-השנה וביום-הכיפורים⁵⁹.

קידוש. מכיוון שחל ראש-השנה בשבת, אומרים: מזמור לדוד, אתקינו, ושמרו, אם תשיב, דא היא, זכור, על כן – בלחש⁶⁰; תקעו וברכת הגפן – בקול רגיל.

סעודת היום. השוכח 'עלה ויבוא' בברכת המזון ביום ראש-השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור (ללא הזכרת שבת). ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר⁶¹.

הוראת הרבי לקרוא במהלך היום, כל אחד לעצמו, את ההפטרה של מחר (על דרך "שניים מקרא ואחד תרגום")⁶².

נוהגים שלא לישון בראש-השנה ביום,

55 [וכן בריצפה המצופה שטיח בד או פלסטיק]. ע"ד ריצפת אבנים – מציין הרבי לשינוי הבי"י או"ח סו"ס קלא, רמ"א ונו"כ – ספר-המנהגים. למעשה, רגילים להיהר גם במרצפות המצויות בארצנו הק' כיום, אף שהן עשויות אבן טחונה עם מלט לבן ואינן בגדר יאבן משכית (ראה ערך זה באנציקלופדיה התלמודית).

56 מטי"א סי' תקצ"ב סי"א.

57 ראה הלשון בסידור, ובשעה"כ סי' מג ס"ק יג.

58 משו"ע אדמו"ר סי' קכח סניח מוכח, שגם המתפלל במניין שאין מנגנים, אומר 'רבש"ע, ענייש.

59 'רשימות' יד עמ' 28. ולכאורה צ"ל היום גם חלק מהפסוקים בפרק של כאו"א בתהילים עם רש"י, כמנהגו בכל ריח.

60 ספר-המנהגים שם. המקור לאמירת 'תקעו' (בלבד) הוא בימנהגים (טירנא) ובלבדו.

61 סידור אדמו"ר. ואם שכח יצא, יאמר הנוסח דש"ק לבד. ואם נזכר בזה אחר שאמר 'ברוך', פשוט שלא יחזור, כיוון שלהסוברים שמצווה להתענות ביום ראש-השנה היו גם כשחל בשבת.

62 האמירה – ע"פ 'התועדויות' תשמ"ה ח"א עמ' 351. זמנה – ע"פ 'התועדויות' תשמ"ו ח"א עמ' 396.

63 שו"ע אדמו"ר סי' תקפ"ג סי"ח. לוח כולל-חב"ד

המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "יושב..." בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח)⁴¹.

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראש השנה ובעשרת ימי-תשובה, או לאומרו פסוק בפסוק, חזן וקהל⁴².

"ברוך... הבורח בעמו ישראל באהבה" מסיים הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמוכן, אולם "ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בשאר ימות השנה⁴³.

בחזרת הש"ץ, כשמגיע הש"ץ ל"וכתוב" ול"ובספר", הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא ב"זכרנו" וב"מי כמוך"⁴⁴.

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים (מכיוון שהיום שבת, רק): "ובכן וה' פקד... שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטו... שבותנו... כל יושבי...", וכל הא"ב של פיוט "אדר והוד" (לא החרוזים: עמוסין... פשעם... צמחיהם... שבה מגדול...). אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרים "ישפוט תבל... והוא באחד", פותחין הארון, וממשיכים "ה' מלך"⁴⁵.

עד כמה שזוכרים, תמיד עמד הרבי בפיוט 'אל-עורך-דין'.

בבית-חיינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת התורה⁴⁷. בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים (גם כשחל בשבת) שלוש פעמים "ג מידות, ואחר-כך "ריבוננו של עולם", "היה רצון", ופסוק "ואני תפילתי" – פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם.

בתפילת שחרית דשני ימי ראש-השנה קוראים בתורה, (חוץ מן המפטיר⁴⁸), בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'זיעזור', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שברך'.

בנוסח מי שברך צריך לומר: "בעבור שעלה לתורה... בזוה יום הדין..."⁴⁹.

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הגני העני..."⁵⁰ "ידעתי ה'..." (הפסוקים – בקול רם). חצי קדיש. תפילת מוסף.

מכנינים מגבות וכדומה להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו לבין הקרקע'⁵¹.

בסוף הפיוט "אופד מאז" צ"ל: "להעביר בשבט" (ב' ראשונה בפתח). בפיוט "אם לא למענו", צ"ל "וכעס" (ו' בקמץ)⁵².

"כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה עומד באמירת "ונתנה תוקף"⁵³.

46 שם, עמי צו.
47 שם, עמי קו.
48 ודלא כמנהג העולם, 'אוצרי עמי קד'.
49 שער-הכולל כו, ה. 'אוצרי שם, ודלא כנדפס במחזור תש"ט.
50 יש נוהגים שהש"ץ אומר את התיבות "הגני... ממעשי", יונא... אהבו" בלחש, וצ"ב מנהגו בה.
51 לענין כיסוי הפנים – כסף-משנה ה' ע"ז פ"ו ה"ו, וראה להלן הערה 55.
52 'אוצרי עמי קלא'.
53 ידוע הפתגם, שהעולם נוהגים להרעיש ביותנה תוקף באמירת "ותשובה תפילה וצדקה, מעבירים...", ואילו בבתי-כנסת חבידי מרעשים ב"ואתה הוא מלך..." (אך

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש, ראש-השנה

א' בתשרי תשס"ז

משעה אחת קודם תפילת המנחה עד תפילת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום².

אין לובשים ה'קטל'³, גם לא הש"ץ והתוקע, אלא ביום-הכיפורים².

הברכות בהדלקת הנרות: "להדליק נר של שבת ושל יום הזיכרון", ו'שהחיינו'². איש המדליק, לא יברך 'שהחיינו'⁵.

לפני מנחה אומרים 'הודו' ו'פתח אליהו', ככלל ערב-שבת⁶.

ליל א' דראש-השנה

עיקר עבודת ראש-השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה – [היא] בעבודה הנראית כמו

פשוטה, באמירת תהילים כל הזמן ולמעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשרי, ולהיזהר ב[מ]דברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבד אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני אביו)⁷.

לפני תפילת ערבית אומרים תהילים² ערבית⁸.

ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל)⁹.

קבלת שבת – מתחילים 'מזמור לדוד', אגא בכוח, לכה-דודי (כל הפיוט)¹⁰ "גם ברינה ובעהלה"¹¹, מזמור שיר, ה' מלך, ק"י.

אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה)¹².

בתפילה ובקידוש, כשחל בשבת, משמע לכאורה מהנדרס בסידור שאומרים "מקרא קודש הזה, יום זכרון תרועה"¹³.

* מפאת קוצר היריעה נשמט חלק מן ההערות. הן מופיעות במילואן במהדורה האלקטרונית של הלוח.

1 אודות חשבון הנפש הכללי בתפילת מנחה, ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמי נד, ושי"נ.

2 ספר-המנהגים.

3 כיוון שטעם לבישתו (לדין שאין לובשים אותו בליל הסדר ובמועדים אחרים, דלא כמנהג מדינותינו שנוכר בשו"ע אדמו"ה"י סי' תעב ס"ד) הוא רק "כדי להיות דוגמת מלאכי השרת" (כטעם הראשון שכתב בסי' תר"י ס"ט), וזה שייך רק ביום הכיפורים – ראה 'המלך במסיבו' ח"א עמי קטו, עיי"ש.

4 שם, מנהג בית רבנו, וכתב הרבי: "ואולי הטעם, דמדמינן לקידוש ולהפטרה וכו" – אג"ק ח"ו עמי קכה. [בירכה ישחיינו – קיבלה עליה קדושת יו"ט, ואינה יכולה להתנות בה, מובא מעירובין מ,ב]. המברך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש, ספר-המנהגים עמי 60.

5 לוח כולל-חב"ד.

6 שער-הכולל פי"ז ס"ב, ספר-המנהגים עמי 25.

7 איגרות-קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח עמי תכה.

8 לענין נגינת 'אבינו מלכנו לפני תפילת ערבית, ראה 'אוצרי עמי נח, שהרבי הסביר שלא ניגנו זאת בתפילת ערבית ברי"ה תש"י, כיוון שבתפילה זו אין אומרים זאת בפועל, עיי"ש.

9 אג"ק ח"ו עמי ששג. וראה 'אוצרי עמי סא. קי.

10 ספר-המנהגים עמי 26.

11 שם עמי 60.

12 ספר-המנהגים.

13 ברמ"ג סי' תקפ"ב בא"א סי"ק ד מעתיק "יום זכרון תרועה", ואמרו לי בעלי-תפילה ותיקים מאניש שכך נהוג בפועל.

14 בשו"ע אדמו"ה"י (סי' קא ס"ג), ובקונטרס 'ומעין' (מאמר יא ספ"א) איתא, שבריה ויר"כ נהגו להשמיע קול אף בתפילת לחש כדי לעורר הכוונה ביותר, מכיוון שצריכים להיות בהתעוררות פנימיות הלב ובקול גדול. (אך אין מזה ראייה שכך מנהגו, כמו שהובא בלקו"ת המנהג לומר במוצאי ש"ק יאל תירא עבדי יעקב"י). אמנם בשו"ע מסיים

בסיום תפילת שמונה-עשרה¹⁴ אומרים 'עושה השלום' במרמיו, וכן בסיום הקדיש¹⁵. אחרי שמונה-עשרה של ראש-השנה: ויכולו, ברכת 'מעין שבע', לדוד מזמור, קדיש-תתקבל, מזמור לדוד, חצי-קדיש, ברכו, עלינו¹⁶.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לדוד מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה¹⁷. לאחר אמירתו על-ידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשיכם, והינשאו..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל¹⁸.

כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תכתב ותיתתם', בלשון יחיד דווקא¹⁹. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנוהגים לפנות אליהם בלשון רבים²⁰.

אומרים: שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד, דא היא סעודתא – בלחש²¹. קידוש²² – מי שבירך 'שהחיינו' בהרלקת הגרות, לא יברכנה שוב בקידוש²³. 'מצווה לאכול ולשתות ולשמוח בראש-

השנה. אמנם לא יאכלו כל שובעם, למען לא יקילו ראשם ותהא יראת ה' על פניהם²².

בכל סעודות ראש-השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן²³.

בהתוועדויות דראש-השנה היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח²⁴.

טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש – שלוש פעמים²⁵.

בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעימה²⁶ מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוק בדבש – כך: נוטל התפוח בימינו²⁷, מברך עליו 'בורא פרי העץ' [חנתכו וטובלו בדבש], ואחר הברכה קודם האכילה²⁸ אומר: "יהי-רצון מלפניך (ללא ה') אלוקינו ואלוקי אבותינו" שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה²⁹.

גם אם יש על השולחן תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך 'בורא פרי העץ' על התפוח דווקא²⁹.

הנהגה בפועל וההוראה לרבים – לכוון בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים

השולחן, לפי השולחן דומה לזבח, וברית מלח מגן עליהם; ושע"פ הקבלה יש לטבול פרוסת המוציא ג"פ במלח. ולדעת הנה"ח ס"י תקפ"ג ס"ק ד אין לבטל בשום סעודה טבילת הפרוסה במלח, למיתוק הגבורות.

24) הרה"ח ר' יוסף-יצחק שיחי אופן.
25) 'יאוצר' עמי עה. הטעם נתבאר בסידור עם ד"ח (עמי 202 ד"ה להבין) שמלח אותיות לחם, ומלח הוא גימטריא ג"פ שם הוי"ה, עי"ש.

26) ראה שו"ע אדמוה"י ס"י רעד ס"ג וס"י קסז ס"ד וס"ב.
27) שו"ע אדמוה"י ס"י רו ס"ח וסדר ברה"י פ"ט ס"ד. ע"פ הנפקק בשו"ע שם ס"ג, הפרי צ"ל שלם בשעת הברכה, וחנתכו אח"כ לפני טבילתו בדבש (נ"ע"ע 'יאוצר' עמי עה).

28) מנהג והוראה לרבים דכ"ק אדמו"ר מהור"י, דלא כנפקק בשו"ע אדמוה"י ס"י תקפ"ג ס"ג. הטעם נתבאר

בארוכה במכתבו של הרבי הנדפס בספר-המנהגים עמי 104: "כדי שיהיה היהירצון סמוך לברכת הפרי, ותהיה הפתיחה דברכת פריהעץ שייכת גם אליו... שיהיה לו מעין תוקף ברכה", עי"ש.

29) לוח כולל-חב"ד, ע"פ הוראת הרבי במכתב, וכן 'מעשה רב', 'המלך במסיבו ח"ב עמי יג, 'יאוצר' עמי עט (ולכאורה הוא ע"פ משי"ב בסדר ברה"י פ"י ס"ב).

30) 'רש"מ' ד עמי 8. סה"ש תשי"א עמי 4. המלך במסיבו

שאוכלים בקינוח הסעודה³⁰.

בהמשך לזה, אוכלים רימון³⁰ וראש איל (למעשה – ראש דג. וצריך לבדקו בעוד-מועד מתולעים)³¹, אבל אין אומרים 'יהי רצון' כי אם על התפוח³².

כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ל לא נהג לומר 'לחיים' בסעודות ראש-השנה³².

כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ל לא הניח לשיר ניגון בסעודות ראש-השנה, גם לא ביום השני³³.

מי ששכח לומר 'רצה' וגם 'יעלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' – כוללן יחד ואומר "ברוך... שנתן שבתות למנוחה... וימים טובים לזיכרון, את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש השבת וישראל ויום הזיכרון³⁴. אבל אם שכח רק אחת מהן, אומר בנוסף ברכה זו רק את מה ששכח ולא את ההזכרה השנייה. ואם נזכר ששכח 'רצה' או 'יעלה ויבוא' לאחר שהתחיל 'הטוב והמטיב', כלילת ראש-השנה חוזר לתחילת ברכת המזון, אבל ביום (גם הפעם כשחל בשבת) אינו חוזר.

לפני 'הרחמן' דראש-השנה אומרים 'הרחמן' דיום-טוב³⁵.

בברכת-המזון דראש-השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזמן, היה אומר: "הרחמן הוא יחדש עלינו וכו'" בקול-רם, וענו אחריו אמן³⁶.

בסוף ברכת-המזון, אומרים "עושה שלום... (ולא "השלום")³⁷.

יום א' דראש-השנה

בימי ראש-השנה טובלים במקווה-טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום-טוב³⁸.

מנהג-ישראל-תורה, לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש-השנה משך זמן בבית-הכנסת, וישתתף – בהתאם לגילו – בתפילות ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה "אמן", ו"אמן, יהא שמיא רבא"³⁹.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'ארון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: ערב אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-רע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו"⁴⁰.

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה

ח"א עמי נד, קיא, ודלא כמובא בספר-המנהגים עמי 56. ראה 'יאוצר' שם. כמובן, שהברכה חלה על התמרים והרימונים וכי שהיו לפניו על השולחן באותה שעה (כנהוג), גם אם לא כיוון עליהם בפירוש (ראה סדר ברה"י פ"ט ה"ד).

30) בליל א' דריה תשכ"ד לא בירך הרבי 'שהחיינו' על הרימון, והסביר כי כיוון להוציא בברכת 'שהחיינו' שבקידוש (המלך במסיבו ח"א עמי עה. וכנראה לא היתה זו הנהגה קבועה). מי שרוצה לברך 'שהחיינו' על הרימון וכיו"ב בנפרד, יזוהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש.

31) יל"ע אם הכוונה לכל המינים שנוכרו בגמי ובטושו"ע ס"י תקפ"ג, כמיש בלוח כולל-חב"ד, וכן יכל אנשי מדינה ומדינה כלשונם" (שו"ע אדמוה"י ר"ס זה), או שהכוונה רק למינים אלו.

אכילת ראש אחר במקום ראש איל, מקורה בשו"ע אדמוה"י שם ס"ה, מהמג"א.

32) סה"ש תשי"ב עמי 5. הרבי אמר 'לחיים' רק בהתוועדויות, אך על שלחן כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ל –

'יאוצר' עמי פט. 33) סה"ש תשי"ב שם. אודות פיוטי האר"י (יאמר בשבחין וכו'): הרבי (שנהג כמנהג אביו לומר פיוט זה בביתו בכל שבת) לא אמרם בסעודות שהיו בבית אדמו"ר מהור"י צ"ל (שם לא נהגו לומר זאת גם בשבת רגילה. ומה גם בקביעות זו, שענייני שבת נאמרים בלחש), ואולי לכן לא נדפס במחזור השלם – 'יאוצר' עמי עה.

34) סידור אדמוה"י. ואם כבר אמר שם ה' שבברכת 'בונה ירושלים', י"א שעודף לסיים ללמדני חוקיך" (ראה בה"ח ס"י קפח ס"ק כז, ומשי"ב בהתקשרות: גיליון תכח עמי 18 הע' 24, ושי"ט).

35) מחזוה"ש, וכן הורה הרבי, 'יאוצר' עמי פו. 36) 'יאוצר' עמי פה, עי"ש.

37) מחזוה"ש. הוראת כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ל – 'התוועדויות' תשי"ב ח"א עמי 28.

38) מטה-אפרים ס"י תקפ"ד ס"ב. וראה 'יאוצר' עמי צ. 39) ליקוטי-שיחות, כך כד, עמי 536.

40) סה"ש תשי"ג עמי 11, מא"ר ס"י מו ס"ק טו בשם מהרש"ל.